(नविन.)

वृषभान आख्यान

गायनरूपी (ओपेरा.)

રચનાર–ગોધા નિવાસી.

भवानीशंकर वि. नरोत्तम द्विवेदि

પ્રતો ૧૫૦૦.

દોહરો.

જેમાં કૃષ્ણ ચરિત્રનું, કીધું છે શુભ ગાન;
વાંચો પૂરણ પ્રેમથી, આ "વૃષભાનાખ્યાન."

સંવત ૧૯૩૮ સન ૧૮૮૨.

કિમ્મત ૪ ચાર આના.

(नविन.)

वृषभान आख्यान.

गायनरूपी (ओपेरा.)

રચનાર-ગોધા નિવાસી.

भवानीशंकर वि. नरोत्तम द्विवेदि

પ્રતો ૧૫૦૦.

દોહરો.

જેમાં કૃષ્ણ ચરિત્રનું, કીધું છે શુભ ગાન;
વાંચો પૂરણ પ્રેમથી, આ "વૃષભાનાખ્યાન."

સંવત ૧૯૩૮ સન ૧૮૮૨.

કિમ્મત ૪ ચાર આના.

૧૯૩૨

અમદાવાદ.

મામાની હવેલી મધ્યે યુનાઈટેડ પ્રીન્ટીંગ અને
જ૦ એ૦ કંપની "લિમિટેડ"ના પ્રેસમાં
રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યું.

अर्पण पत्रिका.

रा. रा. देसाई हरीप्रसाद संतोषराम. जस्टिस् आव्‌धि पीस.

(प्रहर्षणीय छंद.)

श्रीमंताइ अति छतां निराभिमानी,
शुद्धांतःकरण समागमेच्छु ज्ञानी;
सत्कार्यों पर उपकार आदि प्रीते,
उत्साही थइ करनार रूडि रीते. १
सद्ज्ञाती वडनगराख्य नागरीना,
श्रेष्टाभूषण शुभ इच्छु देशियोना;

छे नै क्रोध वळि विरोध को प्रसंगे,
वृत्ति शांत अति सदा उमंग अंगे. २
सत्कीर्त्ति स्थळ सहुमां रहीछ गाजी,
थै राज्याधिप सरकार जेथि राजी;
आपीछे अतिशय आपने वखाणी,
"जस्टिस् आव् धिपीस" सुपात्र योग्य जाणी
अत्यौदार्यपणुं सदाय सभ्यताई,
देसाई सुगुणि हरिप्रसाद भाइ;
आस्था ईश्वर प्रति पूर्ण छे तमारी,
माटे अर्पण करूं ग्रंथ योग्य धारी. ४

भवानीशंकर वि० नरोत्तम.
द्विवेदि.

પ્રસ્તાવના.

આ નાહાનું પણ મનોરંજક પુસ્તક મેં માહારી અલ્પમતી પ્રમાણે રચેલું છે. અને જાહેર લખનાર તરીકે આ પુસ્તક બાહાર પાડવાનું પણ આ માહારૂં પ્રથમ પ્રયત્ન છે. આ પુસ્તક પ્રથમ ગદ્યપદ્યાત્મક નાટક રૂપે રચવાની શીરૂઆત કરી હતી પરંતુ પ્રતિદિન ગાયનનો શૌખ વૃદ્ધિ પામતો જોઇ માહારા કેટલા એક મિત્રોએ આ પુસ્તક "ઓપેરા"ની માફક તમામ ગાયનના આકારમાં બાહાર પાડવા સુચના કર્યાથી તેમ કરવાનું દુરસ્ત ધારેલું છે.

આ પુસ્તકની અંદર જે ગાયનો દાખલ કરેલાં છે, તે તાલ સુરમાં ગવાઇ શકાય તેવાંછે. આવાં ગાયનો રચવામાં સારી પેઠે કુશળતાને પામેલા વિદ્વાન માણસોનામાં પણ કોઇ વખત દોષ રહી જાયછે. તો હું એક ઉછરતો માણસછું, વળી આ માહારો પ્રથમ યત્નછે. તેથી આ પુસ્તકમાં ઘણા દોષ રહેલ હશે તે સુજ્ઞ વાંચનાર ગ્રહસ્થો સુધારીને વાંચવાની કૃપા કરશે એવી આશા રાખુંછું.

આ પુસ્તકનો ઉપયોગ શ્રીમંત તથા ગરીબ સરખી રીતે કરીશકે એટલા માટે કિંમત ઘણી ઓછી રાખીછે અને હું ઉમેદ રાખુંછઉ કે—સર્વે સદ્ગ્રહસ્થો તરફથી આ માહારા

પ્રથમ યત્નને ઉત્તેજન આપવા સારૂ સારીરીતે આશ્રય મળશે જેથી માહારી પાસેનાં બીજાં કાવ્ય શાસ્ત્રના નિયમ પ્રમાણે બનાવેલાં પુસ્તકો બાહાર પાડવાની હિંમત મને પ્રાપ્ત થાય.

છેવટે આ પ્રસ્તાવના બંધ કરતી વખતે માહારે જણાવવું જોઇએ કે—મેહેરબાન રા. રા. દેસાઇ હરીપ્રસાદ સંતોખરામના ઉમદા આશ્રયથી આ પુસ્તક બાહાર પાડવામાં આવે છે, તેથી તેઓ મેહેરબાનનો તેમજ જેઓ મને સલાહ આપવામાં હર્ષ ધરાવતા, તેમનો હું ઘણો આભારી થયેલો છું.

ગોધા. | भवानीशंकर वे. नरोतम
તા. ૨૩-૩-૮૨ ઇસ્વી. | द्विवेदि.

आख्यान सार.

लावणी.

(આ કુદરતના કરનાર ખલકના સ્વામી—એ રાહ)

સહુ સજ્જન સદ્‌વૃત્તાંત શુણો દૃઢ ચિત્ત,
સંક્ષેપ કરી કહું સાર પ્રથમથી પ્રીત;
શ્રી કૃષ્ણ ચરાવા ગયેલ ગાયો વનમાં,
ત્યાં વિચાર ઉપજ્યો એક *હરીના મનમાં.
“બરસાનામાં વૃષભાન ભલો છે રાજા,
ત્યાં જવું જરૂર બનિ ભેખ યોગિ મા'રાજા;
તે'ની પુત્રી રાધિકાજી વરવા માટે”.
પરભાર્યા પ્રભુજી ગયા પુરીની વાટે.
ત્યાં જઈ ઝમાવ્યો જોગ ભોગ ભોગવવા,
પણ દિધી ન યુક્તિ કશીજ કો'ને કળવા;
પૂજન કરવા રાધિકા મુક્યાં વૃષભાને,
ત્યાં ખબર ચમત્કૃતિ તણી પડી રાધાને.
તે ગોષ્ટી રાખી ગુપ્ત ઘેર ઝટ જઈને,
પ્રભુ પુનરપિ મળવા પડ્યાંજ મુર્છિત થઈને;

*કૃષ્ણ.

પડિ જરૂર તેથી વૃષભાનજી લાવ્યા ×યોગી,
કરિ અર્પણ પછિ રાધિકા કિધીજ નિરોગી*.
યોગી કરિ એવું કામ સ્વરૂપ બદલાવી,
આવ્યા ગોકુળ ગૌધેનુ તમામ ચરાવી;
ત્યાં માતા પાસે બાળકપણ બતલાવ્યું,
સંસાર તણું અજ્ઞાનપણુંજ જણાવ્યું.
છેવટ રાજાને જાણ પડી જોગીની,
પછિ રહ્યો પુરો પસ્તાઇ થઇ ગમગીની;
કરિ જીન્હાયે સંકલ્પ દિધેલી પુત્રી,
તેથી પછિ સમજી તુર્ત લખી કંકોત્રી.
વીવાહોત્સવ વરતાઇ રહ્યો રૂડિ રીતે,
શ્રી કૃષ્ણ રાધિકા થયાં વિવાહિત પ્રીતે;
સર્વસ્થળ જય જયકાર થયો જગમાંહી,
શ્રી કૃષ્ણ ચરિત્રનિ કથા ધરો મનમાંહી.
સર્વજ્ઞેશ્વરની અતી ચમત્કૃતિ ભારી.
લીળાઓ નવી નિત કરે સ્વરૂપો ધારી;
છે રસથી બહુ ભરપૂર ચરિત્ર મજેનું,
વિસ્તાર થકી વર્ણવીશ વર્ણન તે'નું.

×જે આવેલા છે તેજ વેશધારી યોગી. *વૃષભાને યોગીને અર્પણ કરી એટલે તે યોગીયે રાધિકાને નિરોગી કરી.

वृषभान आख्यान.

गायनरूपी (ओपेरा.)

मंगळाचरण. प्रभु प्रार्थना.

(આનંદ કંદ તું ઈશ અભિનંદન—એ રાહ.)

અધમ ઉદ્ધારણ જય જગ કારણ, તારણ [1]ભક્ત જનાર્તિ
વિદારણ.—ટેક.

[2]સર્વોત્કૃષ્ટ [3]ચમત્કૃત્ય ત્હારાં,
[4]સર્વાંતર સાનંદિત કરનારાં,— અધમ ઉદ્ધારણ૦

જય વિશ્વંભર ઈશ્વર! આજે,
સાહ્ય [5]આરંભિત કાર્યમાં થાજે,—અધમ ઉદ્ધારણ૦

શુન્ય ગતિ મતિ [6]અલ્પજ્ઞ મા'રી,
સુમતિ તું દે [7]વિજ્ઞપ્તિને સ્વિકારી,—અધમ ઉદ્ધારણ૦

ભક્ત ભવાની ભાવથિ તા'રૂં,
*ચારૂ ચરિત્ર રચે પાત્ર સારૂ,— અધમ ઉદ્ધારણ૦

---

૧ ભક્તજનની પીડા (દુઃખ) નો નાશ કરનાર. ૨ સર્વથી શ્રેષ્ઠ. ૩ ચમત્કારીક કામો. ૪ સર્વના અંતરને આનંદમય કરનાર. ૫ આરંભેલું. ૬ થોડું જાણનાર. ૭ અરજ. * સુંદર.

प्रवेश १ लो.

સ્થળ.—બરસાના પુરીમાં રાજા વૃષભાનની સભા.

अनुचर.—

(કુમરી· બિરવોની ચાલમાં—મેં તો શાહાજાદેકું
કુંઢન ચલિયારે—એ રાહ.)

મહારાજ! યોગીરાજ અબિ આયારે,
આસન અંગન આય બનાયા,
બ્હોતહિ ધ્યાન લગાયારે,—મહારાજ! યોગીરાજ૦ ટેક.

જો માયામેં કછુ ન લગાવત,
આવત ઇશ ગુન ગાયારે;
બહુતહિ શ્રમસેં આયે બનસેં,
સ્વેદ અબી ન સુકાયારે,—મહારાજ! યોગીરાજ૦

છોટિ જટાકે લટ સબ લટકે,
દગ ખુબ શૂર્ખ દિખાયારે;
આનંદ કંદકે રમ્ય બદન હે,
હે સુકુમારસિ કાયારે,— મહારાજ! યોગીરાજ૦

છોટિસિ બયહે બ્હોત બિનય હે,
ભસ્મકા લેપ લગાયા રે;
મૃગછાલા સો સ્કંધ ધરીકે,
કટિ આભૂષન લાયારે,—મહારાજ! યોગીરાજ૦

राजा.—(પ્રધાનને.) રાગ ઇંદ્રસભામાંનો.

(અઇ મેરા દિલદાર હે અઇ હે મેરી જાન—એ રાહ.)

ઓ પ્રધાનજી! સુણો, સભા કરો બરખાસ;
ઝટ જવું જરૂર છે તપસ્વિજીનિ પાસ.

(સભા વિસર્જન થાય છે.)

प्रवेश २ जो.

સ્થળ—રાજ મેહેલનો મુખ્ય ભાગ.

राजा—(યોગીરાજને વંદન કરી.)

(માતાજી મને મ્હેર કરી રજા આપોરે.—એ રાહ.)

મા'રાજ! આજ મા'રા પ્રત્યે મે'ર કરીરે.
ધન્યછે આ દેહિ ધરી,
કરી સાફલ્ય ખરી, મા'રાજ! આજ મા'રાપ્રત્યે મે'ર કરીરે.ટેક.
અહો યોગી મા'રાજારે, ભલે અંહિંયાં બિરાજારે;
મા'રૂં ઘર પાવન કીયું,
દુર્લભ દર્શન પ્રભુ દીધું,
સર્વે કારજ મુજ સીધ્યું, લીધું દુઃખ હરીરે. મા'રાજ!આજ૦
જય તપસ્વિ! નિર્વિકારીરે, છો સહુ જીવના સુખકારીરે:
શિતકાળે શિત જળભારી,
ઉનાળે અગ્નિ ધારી,
વર્ષામાં પડતું વારી, ધારી રો'છો શરીરે, મા'રાજ! આજ૦
યોગીજી! શિ ઇચ્છા છેરે, કહો ઝટ જે મનમાંછેરે;

શેવક ઉભો છે આવી,
માગો તે આપું લાવી,
નહિ હોય તે પણ નિપજાવી, ગમેતેમ કરીરે, મા'રાજા! આજ૦
માગો ભોજન મા'રાજારે, ખાસ્સાં જલેબી ખાજાંરે;
લ્યો લે'ઝત બાશુદીની,
પડખે પુરિ પડશૂદીની,
લાડુ મગદળ આદીની, ઘીની ઝાંમે તરીરે, મા'રાજા! આજ૦
લેશો? લે'ઝત ગાંજાનીરે, વિજીયા માયા મજાનીરે;
આપું અમલિયાં ભાવે,
લેતામાં લે'રજ આવે,
માગો ચિજ જેજે ફાવે, લાવે પ્રેમ ધરીરે, મા'રાજા! આજ૦
કરો રે'મ મા'રે ઘેર રે'વારે, કરશું શેવક સહુ શેવારે;
મુજ ઇશ કરીને સ્થાપું,
શરણે રહિ ચરણો ચાંપુ,
આજ્ઞા કદિ નહિ ઉથાપું, આપું વાણી ખરીરે, મા'રાજા! આજ૦

योगीराज.--

(સાંભળ સાવલીંગા સાંભળ મારી વાત. અથવા—અરે લાલદેવ ઈરતરંદ જલિદઆ—એ રાહ.)

સુનરે ઓ સુજાન સુનરે બ્રખુભાન!
બસું દિન રૈન કાનનમેં મસ્તાન.
કરતા હું મેં અહાર બાયુકા બિચાર,
ભોજન પાવતે બી નાંહી રતીભાર.

ઈસી પર રૂચી મેં નાંહી રખતાહું,
ઝડી બુદ્ધિ જાકે જંગલમેંસેં લાઉં.
આત્માકું અર્પન કરકે રે'તા આનંદ,
સ્મરન પરિબ્રહ્મકા નાં કછુ ફંદ.
મિલતા મોકું યોગીકું ભોગી ગ્રહસ્થ,
અગર રે'નાં બસ્તિમેં હોતા કિસબખ્ત.
તિસ બખ્ત હોતા મોકું બોત સંકષ્ટ,
યોગ ધ્યાન જ્ઞાન નિશ્ચે હોવે નષ્ટ.
ઈસીસે લિયે બનકા કરકે મૈં ત્યાગ,
બસ્તીમેં ધરતા નાંહિં રે કછુ પાગ.

(રાજા હું મે કામકા ઓર ઈદર મેરા નામ—એ રાગ.)

સુનિયે બુદ્ધિવંત રાજન્! પ્રસન્ન હૈં તુજપર;
બનમેંસેં આસન ઉઠાકે, આયા તેરે ઘર.
નિષ્કપટી ધર્માત્માહિ, હે સાધુસેં પ્રીત;
ઐસા ઉરમે જાનકે, આયા દ્વાર અચીત.
હોજાવે કલ્યાન તુમેરા, બાલ સબી બતલાવ;
ચરન પરસ દર્શનાર્થે ઝલદી, લાનાં હોય સો લાવ.
બહુત પ્રસન હોકે દેતાહું, લે લે આસિરબાદ;

(માથા ઉપર હાથ મુકેછે.)

અભી ચલા જાતાહું બનમેં, રખનાં દિલમેં યાદ!

(સત્વર જવા માંડેછે.)

राजा.—(પડવાડે જઈને) **ગજલ.**

(ઘરસેં યહાં કૌન ખુદાકે લિયે લાયા મુઝકું—એ રાહ.)

નહિં નહિં નહિં કૃપાનિધાન ! તૈયારી ન કરો,
પ્રભૂજી ! હું કરૂં પ્રણામ ઘડી વિશ્રામ કરો.
સદા શેવક પ્રતી કૃપાળુ કૃપા કરવી જોઇએ,
યોગી મા'રાજને કદિ અવકૃપા ન ધરવી જોઇએ.

(યોગી સ્તુતિ સાંભળી પાછા વળ્યા એટલે રાજા તેમને આસન કરાવીને પોતાના નોકરને બોલાવીને કેહેછે.)

(અરે લાલદેવ ઈસતરફ જલદીઆ.—એ રાહ.)

ક્યાં છે લાલાજી ! જલ્દિ, તું આંહી આવ !
જા જઈ રાણિજીને, બોલાવી લાવ !

लालाजी.—(રાજાને નમન કરીને.)

(યેઈ મેરા દિલદાર કે ગેઈ હૈ મેરી જાન.—એ રાહ.)

આજ્ઞા શિરપે મેં ઉઠાકે જાતે હું સરકાર,
જલ્દિ મેં આજ્ઞા બજાકે આતેહું કરાર.

(જાયછે.)

प्रवेश २ जो.

સ્થળ.—રાણીનો મેહેલ. **(રાણી અને રાધિકા)**

राणी.—(રાધિકાને સ્નેહ સહિત.) **રાગ ગજલ.**

(ઓખાહરણમાં-અહિવાતનું પઇને અરે પિયુ સંભરે ન મીલાવેકં.—એ રાહ.

શુણુ રાધિકે! પ્રિય પુત્રિતું, ગુણવંતી પુર્ણ પવિત્ર તું;
મુજ પ્રાણપે પ્યારી શાંતિકારી નન્યારિ રાખું દ્રિનેત્રતું. શુણ૦ ટેક.
તુજના પિતા રિતભાત તા'રિ નિહાળી જોઉ ખુશી થતા;
રૂપ ગૂણમાં નહિં તુલ્ય કોઇ અમુલ્ય રત્ન તુંછે સુતા. શુણ૦
પ્રિય તારૂ મૂખજ દેખિ સૂખજ સારૂ પામું સદાય હું,
મળિ તું પ્રયત્નથી રત્ન, ઇશ્વરને નમું પડિ પાય હું.-શુણ૦
અતિશેંજ તોષિત તેં કિધાં, પ્રિય જન્મિને પિતુ માતને;
ખુબ ધન્યછે ખુબ ધન્યછે, ખુબ ધન્ય સુજ્ઞ સુતા! તને શુણ૦
સુખમાં સદા રહિ માગજે, ચિજ જે જુવે મુજની કને;
મનમાં મુંજાઇશ ના કદી, પ્રિય માહરા સમછે તને.-શુણ૦

राधिका.　　(રાગ ઉપરનો)

મુજ માજી! રોજ હું રાજી રાજી, રહું કદાપિ કરાજીના;
પ્રિય તાત માત પ્રતાપથી, નકમી કશી સમ માજીના.-મુજ૦
પ્રભુ પ્રાર્થના નિતિ પુસ્તકો, નિત વાંચી કાળ વિદારૂંછું;
મુજના સમાન ન કો સુખી, ચિતમાં સદાય હું ધારૂંછું.-મુજ૦

राणी.— (ખુબ ખુશી થઇને.)

(કારી બાદરોઆંને ચેર લેઈ—એ રાહ.)

સાબાશ! સાબાશ!! રાધિકે પ્યારી હું જઉ વારીરે. (બેવાર)
મૃદુમૃદુ વચન વદનથી ઝરે જ્યમ, સરસ સરસ શુભ સુધાવારીરે;
સદય વિનય શિશુપણમાં સુહાય ગાય ધારી ધારી ગિરિધારીરે.-
સાબાશ.

लालाजी.—(રાણીજીને નમન કરીને.) **રાગ ગજલ.**

(મેં લાખ કે તો લાખકી પરવા નહી રાખતી.—એ રાહ.)

રાજાજી આપકું ન્હાં યાદ, કરતેહે અભી;
કુછ કામ હે જરૂરકા મિજાજ મુજકું ક્હિદ—રાજાજી૦

राणी.—(રાધિકાને) **રાગ. ઓખાહરણની ઢાળ.**

કેમ પ્રિય પુંત્રિ હું જઈ આવું, કંઈક નવિન ખબર લઈ આવું?

राधिका.—હશે જરૂર ઘણી ઘટે જાવું, મા પધારો પિતા મુજે કા'વ્યું.

(રાણીજી જાયછે અને રાધિકાજી ત્યાં પ્રભુ પ્રાર્થનાદિ પુસ્તકો વાંચેછે.)

प्रवेश ४ थो.

સ્થળ—રાજમેહેલનો એક ભાગ. (યોગીરાજ, વૃષભાન, રાણી વગેરે)

राणी.—(રાજાજીને વંદન કરીને.) **રાગ ઇંદ્રસભાની ગજલ.**

(ચેઈ મેરા દિલદાર હે ચેઈ હે મેરી જાન.—એ રાહ.)

હે કૃપાનિધાન પતિ પ્રિય મા'રાં પ્રાણ,
અર્દ્ધાંગનાનું કામ શું છે? કો' સુખે સુજાણ.

राजा.— **રાગધન્યાસી.**

(એર એર કયા કહુ, સમજ મન બાવરે.—એ રાહ.)

શાણિ રાણિ સાંભળો, વડિ ખુશિનિ વાતરે,—શાણિ૦ ટેક.

આજ યોગિરાજ જાણે, શંભુજી સાક્ષાત રે;
આત્મા વરસાવવાને, સુખનો વરસાદ રે,—　શાણિ૦
ઈશ આરાધનમાં પોતે, લીન દીન રાતરે;
તપ અતિશે કરીને, કૃષ કરી *જાતરે,—　શાણિ૦
ઈશ અનાયાસે મળ્યા, ક્યાં મળવું થાતરે; ?
જોગી જતા'તા તે રોક્યા, મેં જઈ પશ્ચાતરે,—શાણિ૦
પ્રાગ્ધિક રાધિકાને, જઈ કરો વાતરે;
પૂજન કરાવો તમે, રે' સદા રળિયાતરે,—　શાણિ૦

राणी.—(અત્યંત ખુશીથઈને)

(મોચકું નિંદરો આ ત જગાવો રાજ દઉંગી ગારી.—એ રાહ)
સાનંદાશ્ચર્ય હું પામી રહી નહિ ખામિરે (એવાર)
શુણાવિ રૂડી વાણી અજાણી રાણીને સ્વામી,—સાનંદા૦
ઝટપટ જઈ કરૂં તહિં હું તઈઆરીરે;
દેરે રજા તો જઉ શિર નામી શિરનામી,—　સાનંદા૦
(જાયછે.)

प्रवेश ८ मो.

સ્થળ—રાણીનો મેહેલ. (રાધિકા, રાણી, અને દાસી.)

राणी—(રાધિકાને) (સાંભળ સાયબીણા ભ્રમપવા અરે સાબદેવ ઈસ્તરરૂ જરિક આ એરાહ.)

---

* દેહી, શરીર.

સાંભળ મા'રી વા'લી, સાંભળ મા'રી વાત;
સાંભળ ગુણશાળી, સાંભળ ભલી ભાત.
જઉ જ્યાં હું આંહિ થકિ મે'લ પશ્ચાત;
બિરાજેલ ત્યાંતો હતા તુજ તાત.
કહી મુને વાત તહાં ખરે ખાત,
આવ્યા વનવાસી યોગી સાક્ષાત;
કે'તાં તુજ તાતે મુને ખુશી સાથ,
શુણી હું હૃદયમાં થઈ રળિયાત.
અહા! ધન્ય ધન્ય!! તા'રાં ધન્યભાગ્ય,
મા'રી પ્યારી પુત્રી! જા જઇ વર માગ.

राधिका—(નિશ્ચય થવા શંકા લાવીને)
(એ ગોરીયાનેરે નજરાભરા માર રે—એ રાહ)
હે! મા'રી માજીરે, યોગીજી શું ? પધાર્યારે,
કહોસમ મા'રા આમેં વારી સમ મા'રારે!
આજશું ? મા'રાજજી યોગીજી આંહિ પધાર્યારે.—હે !મા'રી
સત્યછે ? તમારા બોલ સત્યછે ? તમારારે,
હોય જો પ્રતીત તો પ્રારબ્ધ મા'રાં સારાંરે.—હે! મા'રી૦
જવું ઝટ જોઇએ તો નકી જવું ઝટ જોઇએરે,
યોગીજી મનમોજી તે જશે નશું ! પરભારારે,—હે ? મારી૦

राणी.—(સાંભળ મારી વાલી સાંભળ મારી વાત.—એ રાહ.) (ઉપરના આગાઉનો).
કહી છે મેં વાત યોગીજીની સત્ય,

જરી માત્ર જાણીશમાં તું અસત્ય.
જતા'તા યોગેંદ્ર અંહિથી ખરેખાત,
રોકી રહ્યા મૂશ્કીલથી તુજ તાત.
દર્શન અતિ દુર્લભ કંહિ થકિ થાત,
આવ્યા વનવાસી સદનમાં શી! વાત !!
પુરાવુંછું બાળ પુજનનો હું થાળ,
જા તું તે લઈ હાલ થઇશ નેંકી ન્યાલ.

(બીજા ઓરડામા જાય છે.)

રાધિકા—(દાસીને ગુસ્સાથી હાક મારીને.)

(ઘરસેં યહાં કોન ખુટાકે લીચે લાયા મુજકું—એ રાહ.)

ક્યાંહાંછે થાળ દાસી હાલ લાવ ચાલ પે'લી,
અરે! તુંશું બનીછે સુસ્ત! જલદી કરની એલી.
સુવર્ણ થાળ સાથ લાવ હિરા જડીત ઝારી!
પુરી પૂજન સામગ્રી ઝારી ભરીલાવ વારી.
જો હું આવુંછું વસ્ત્રાભુષણો અંગ ધરી,
ત્યાંહાં તું રાખ્ય કરી સર્વ સાહિત્યની તયારી,
જતાં જતાં અહો! ખુબ ધન્ય ધન્ય ધન્ય ધન્ય ધન્ય! આજે,
કીધી શી મે'ર લીલા લે'ર યોગીજી મા'રાજે.

(જાયછે.)

प्रवेश ६ ठो.

સ્થળ.—રાજમેહેલનો મુખ્યભાગ.

(યોગીજી ધ્યાન આસનાદિ કરેછે તેવામાં રાધિકા ફરમજુમ કરતાં દાસી, સીપાઈ, અને પુજન સામગ્રી સહિત પ્રવેશ કરીને યોગીરાજનું પુજન કરવા આરંભ કરેછે. પરંતુ તે ધ્યાનમાં એવા તલ્લીન થઈ ગયા છેકે-ઊંચી આંખો પણ કરતા નથી તે જોઈ વંદન કરી રાધિકાજી કહેછે.)

राधिका— રાગ ગજલ.

(મગરારૂ રહે બુલબુલ—એ રાહ.)

અહો યોગી તપસ્વીજી! શુણો મા'રાજ આજીજી.—ટેક.
અહી દીન દાસિ છે આવી, રહી ચરણે શિર નમાવી;
કરે વંદના દ્વિકર જોડી, દર્શન અર્થે આવિ છે દોડી.—અહો!૦
અતી છે ઊરમાં આશા, થવા ન દો નાથ નીરાશા;
કૃપાળુ રે'મ ખુબ રાખી, કરો દ્રષ્ટી કરૂં [1]ઝાંખી.—અહો!૦

(યોગીરાજે જરા કટાક્ષ કર્યો પછી રાધિકાજી યથા વિધિ પુજન કરી રહેછે. પરંતુ એ કટાક્ષથી, અભેદ એવું રાધિકાનું હૃદય ભેદઈ ગયે અંગે ગજની કૃતી માત્ર રાધિકાનેંજ માલુમ પડવાથી પોતે સહર્ષ પુક્તીપુરઃસર પુનરપિ વંદન કરી કહેછે)

(બરસેં યહા કૌન ખુદાકે ત્રિરે લાયા મુજકું—એ રાહ.)

અહો! સંસાર સ્વપ્નવત્ ગણી વિમુક્ત થયા,
મહા ભયકારી કાનનમાં નિવાસ કરી રયા.
સદા ચૈતન્ય પરિબ્રહ્મ સ્વરૂપ ચિંત્ત વિષે;

[1] દર્શન.

રહ્યું છે રમિ દીસે અમી દૃષ્ટી અતિશે.
કહો ! મા'રાજ ! આજ ક્યાંથી પધાર્યા કૃપાળુ !
સાથે સેવક વિનાના કેમછો ? એકોલા ભાળું !
તમારો હાલ વાસ કાં'? ક્યા કાનન વિશેછે ?
આવી ક્યમ ઉદાસ વૃત્તિ અતીશેં દિસે છે ?
ગુરૂ ક્યા ગામના મળ્યા છે ? નામના વાળા,
કાં' ! કાણે ફુંક્યા છે કાન કોણે ધાલિ માળા !
શું કાંઈ આંહિ એકિલા ધ્યાન ધરવા ગયા'તા ?
કદી જો ગયા હોતો નથી ચિન્હો જણાંતાં !
જોઇએ જોળિ પત્ર પાવડી મુદ્રાની છાપ,
એમાંનું નથી કંઈ પાસ એ વિનાના આપ.
મને ઉપજેછે વ્હાલ વયે ના'નું બાળ જોઈ,
પિતા કરતા હશે સંભાળ બાળ બેઠા ખોઈ.
ઘરે કરતાં હશે ! રૂદંન માતાજી તમારાં,
જરી ગુસ્સે થશો નહિ નાથ ! સુણી વચનો મા'રાં.
કહુંછું વંદના કરી દિસે નરી નવાઈ !
નથી ઝાઝા દિનો લીવો જણાતો જોગ કાંઈ !
માટે મા'રૂં કહ્યું માની પધારો ઘેર યોગી !
ભુલો કાં ? ભોગવો વૈભોગ ભલા થૈને ભોગી.

योगीराज.—(અંદરથી ખુશી પણ ઉપરથી બતાવવા અત્યંત ક્રોધાયમાન થઇને.)

રાગ ગઝલ.

(સરારારે રહે બુલબુલ—એ રાહ)

અરે ચલજા! ખડી રે'યું! બડા બકબાદ કરતી ક્યું.—ટેક.
યોગીકી છેડ મત કર તુમ, સુનજે મુકરર કે'તા હમ;
ચલેજા તેરે ભૂવનમેં, યોગીકું દેખાહે તુમને!—અરે૦
ભગવતકે ધ્યાન ધરતાહે, નાંહી ખટરાગ કરતાહે;
ચમત્કારોં અબધૂતોંકા, કૈસાહે તુમકું માલુમ ક્યા!—અરે૦
હમેરા માન ખંડન યા, અવજ્ઞા કિસિને જો કિયા;
કિસીકું બનાદેઉં દિવાના રૂ, છનુંમેં ભસ્મકર ડારૂં.—અરે૦
અરે સુન ભામિની! સચ્ચા, કે'તાહું યાદ રખો અચ્છા;
કીયા તુમને બચન જૈસા, કિસીકું મત કે'નાં ઐસા.—અરે૦
હવે તુમ માન ગૂમાની, સુનાઇ બાત રૂપબાની;
લેકિન કુછ મેં ન ધરતાહું, છમા અપરાધ કરતાહું.—અરે૦
પ્રસન હુવા હૃદય મેરા, દેખા દેદાર યાં તેરા;
દયાસે દેખ દેખતાહે, લેલે એ ભસ્મ બુટીહે. (આપેછે)—અરે૦
જગતકા બો'ત જંજાળી, દેખા ખટરાગ વૈખાલી;
ભજનમેં ભંગ હોતાહે, મેં તો ચલ બનમેં જાતાહે-અરે૦

(સત્વર ગમન કરેછે)

राधिका.—(સ્વગત) **રાગ બિહાગ.**

(મોકું મારગ રે.—એ રાહ.)

ગોવિંદની કેવિછે! ગહન ગતી!!!—ટેક.
બ્રહ્માદિક કોઇ પાર ન પામે,

એવા અખિલ પતી,—ગોવિંદની૦
ગોકુળ જઈ ગૌધેનુ ચરાવા,
રચેલ આ જુગતી,—ગોવિંદની૦
મુજ માટે મા'રાજ બન્યા જો,
જોગી ધરી વિભુતી,—ગોવિંદની૦
પર્ત્તણૂક આવી વરતાવી,
ન જણાવીજ રતી,—ગોવિંદની૦
પ્રાણ પ્રિતમ એ પ્યારા મા'રા,
વરિં કરૂં એજ પતી,—ગોવિંદની૦
માત તાતને પણ લેવરાવી,
નિશ્ચય કરવું અતિ,—ગોવિંદની૦
પ્રાણ પરીશ્રમ સફળ થવાને,
હુંયે રચું જૂગતી,—　　ગોવિંદની૦
પાદરમાં પો'ચે નહિં ત્યાં તો,
કરૂં ગ્રહે જઈ વિકૃતી,—　　ગોવિંદની૦
પ્રસંગ પ્રભૂ પુનરપિ મળવાનો,
ઉત્તમ એજ અતી,—　　ગોવિંદની૦

(આ બનાવ ગુપ્ત રાખો સહર્ષ ગ્રહ પતિ પધારેછે.)

પ્રવેશ ૭ મો.

સ્થળ—રાજમેહેલ. (રાજા, રાણી, અને પછીથી રાધિકા વિગેરે.)

राजा.—(રાણીને) રાગ ઓખાહરણનો.

મા'રાં પ્રાણ પ્રિયા! મુજ પાસે,
આવો આવો બેસો આંહિં ઉલ્લાસે
મધુર વચની મૃગાક્ષી તમારૂં,
મુખ જોઈ ખુશિ મન થાય મા'રૂં.
કહો? પ્રિય કુંવરી રાધિકાને,
મોકલ્યાં કે? યોગી પૂજવાને;
કોની સાથે સિધાવ્યાં છે? પોતે,
થયો વખત હશે! કેટલો તે,

राणी.—પ્રાણાધાર પતી અતી પ્યારા,

છો સૌભાગ્ય રક્ષક પ્રભુ મા'રા;
રહુંછું આપ કૃપાથી આનંદી,
દઉંછું ઉત્તર અતિશય વંદી.
આપે આજ્ઞા આપી તે પ્રમાણે,
રાધિકા મોકલ્યાં તેજ ટાણે,
દાસી સીપાઈ સાથે સિધાવ્યાં,
વાર થઈ ઘણી હજુ નહી આવ્યાં.

(એવામાં રાધિકાજી પ્રવેશ કરી માતપિતાને વંદન કરેછે.)

राजा तथा राणी.— લાવણી.

(બેની જલદી આવજે લઈને પિયુ મારા—એ રાગ)

સુખી સુખી રહે તું સદા સુતા વા'લી,

સહુ કષ્ટ નષ્ટ તુજ હજો સુગુણ શાળી;
પ્રિય છે તું અમોને ખરે આંખ કીકી,
બાળકવાઈ સદ્ગુણો ઘણા શીખી.
પ્રિય તા'રિ વાટ જોઈ રહ્યાં હતાં વા'લી,
ખુશી ખુશી અમો બહુ બન્યા તુંને ન્યાળી;
કિધું? યોગિરાજનું પુજન પ્રિતેથી તેં,
શું થયા? પ્રસન કંઈ કહે સુતા પ્રીતે,

राधिका.—મુજ માનવંતાંઓ આપ પિતા માતા!
પ્રણમું પ્રીતેથી પામિ પુત્રી શાતા;
કિધું યથાવિધીથી પુજન પ્રભૂજીનું,
મન પ્રસન પ્રસન થઈ ગયું યોગિજીનું.
થઇ રહ્યું પુજન કે થયા રવાના તે,
સ્તુતિ કિધી તથાપી રહ્યા ન કો વાતે;
પછિ આવિ રજૂ થઈ આપ શેવામાં હું,
આગ્ના ફરમાવો યોગ્ય રહી આહું.

राजा तथा राणी

રાગ ગજલ-(રેખતો.)

(તેરી અકલસેં ભુલકે દેદાર ગમયા, અથવા— મેં લાખકે દો લાખકી પરવા નહીં ખતી— એ રાહ)

સાબાશ છે સાબાશ! સુતા રાધિકે પ્યારી,
વચનામૃતે ચિતવૃત્તિ પામે શાંતિ અમારી. સાબાશછે૦ ટેક૦

ભલું કિધુંછે કામ હૈયે હામ તેં ધારી,
ચાલો કરીએ જુક્ત હર્ષ યુક્તથી ભારી, સાબાશછે.
ક્ષુધીત થઇ હશે બહુ તું પ્રીય કુમારી!
થઇછે રસોઇ તયાર હતી વાટ તો તારી, સાબાશછે.

(સર્વે ચાલવા માંડેછે તેવામાં પ્રથમ ગોઠવણી કર્યા પ્રમાણે રાધિકાજી એકદમ ચીશ પાડી રૂદન કરી પૃથ્વિ ઊપર મુર્છિત થઇને પડેછે, એટલે વૃષભાનાદિ અને તેનાં ચાકર વિગેરે માણસો મળી ખમા! ખમા!! શું થયું? શું થયું? વિગેરે શબ્દો પોકારી રડારોળ કરી મુકેછે અને રાણીજી રાધાને ખોળામાં લેઈ વિલાપ કરેછે.

राणी.— **લલિત છંદ.**

અરરર દીકરી ડાહિ માહરી, રૂદન બૌ' કરૂં માત તાહરી;
રસિક રાધિકા! શું તને થયું? તુજ તણું સહૂ સત્વ ક્યાં ગયું?
અરરર! કેરશું કારમો થયો, વિધિ વિચીત્ર શુ! આવિ રૂઠિયો;
અમિત દુઃખ આવ્યું અચાનક, કદિ ન ભાળ્યું આવું ભયાનક.
શુભ સુતા! તુંછે શાણિ માહરી, પ્રિય શુણાવને વાણિ તાહરી,
કુમળિ બાળ ઓ ભાળહું બણી, ટળવળી મરૂં માત તુંતણી.
ઝટ ઉઠી મને ભેટ બાંપુડી! દુઃખ સમુદ્રથી કા'ડ હું બુડી;
અરરર હાયરે હાય હાયરે, અરરર કાયમાં નાંહિ આયરે.

राजा.—(ગદ ગદીત કંઠે રૂદન કરતા)

સોરઠા.

ઓ ઈશ્વર તું આજ, રૂઠયો કેમ રમાપતી;
શું કરૂં! આ હું રાજ, મા'રિ મુંજાઈ ગઈ મતી.

રે આ ઉત્તર આપ્ય, રાધા! મારાં પ્રાણરે!
તજી તનનો પરિતાપ, થા બેઠી ઝટ બાપુડી!

ग्राम्यजन समूहमांथी.—શગ સિતાના મહિનાનો.

१ लो माणस.—કાંતો ચતુર કુમારીને નક્કિ
ચોઘડિયું ભાંન્યું હશે?

२ जो माणस.—કાંતો આવી ભુજંગે અંગ દંશ દિધો હશે?

३ जो माणस.—રે આ જોત જોતામાં જુવો!
શબ તુલ્ય બની રહી!!

१ लो माणस.—જોઇએ ઝટ કરવો ઉપચાર વાર કરોનહી.

२ जो माणस.—વડાવેગે તેડાવોને વૈદ સૈયદ શાણાજોઇને

२ जो माणस.—કૈંક તજશે કુંવારી તન બતાવોનેકોઇને.

१ लो माणस.—ના,ના,સાંભળોમા'રીવાતથયુંમુનેયાદકુછે;
પેલા આવ્યા હતા યોગીરાજ,
બોલાવો કોઇ જઇ.

राजा.— હા,હા, એતો ખરેખરી વાત
ચાલ્યો આહું ચોંપથી;
મહા સિદ્ધની સિદ્ધિ સમાન
કશું સત્વ તો નથી.

(ઘણીજ ઝડપથી યોગીને બોલાવી લાવવા જાયછે)

प्रवेश ८ मो.

સ્થળ.-ગામથી નજીકનો ભાગ. (યોગીરાજ)

राजा.—

(યોગીને ઘણીજ આજીજીથી)

(મનુમેં'ર કર અમ ઉપર—એ રાહ).

જય યોગી જય! તપસ્વી જય!!
દ્વિકર જોડીને નમું છું સનય,—જયયોગી૦
સંસાર પર્યંતો ન પરીચય,
નિવાસ વને કાં ગીરીની ગહ્વય—જયયોગી૦
ઇશ્વર વિશેકે ચિત્ત સદય,
નિગ્રહ ઈંદ્રિયો કરી અતીશય;—જયયોગી૦
દુઃખાવસ્થા યુક્ત છું આ સમય,
દુઃખ મુક્ત થઇશ એવાકે આશય—જયયોગી૦
પ્રીય પૂત્રી મા'રી છે લઘુવય,
દૈવ યોગથી તે બની શમમય,—જયયોગી૦
ઉપાયો અતીશેં કિધે ન જાય,
છેવટ તમારે આવ્યોછું આશ્રય,—જયયોગી૦
માયાળૂ મા'રાજા! દુઃખ શમય,
સર્વસ્વ મા'રૂં તો ગયું આ સમય,—જયયોગી૦
સિદ્ધની સિદ્ધીયેં સિદ્ધિ પમાય,
માટે મા' પ્રભૂજી! કરો કષ્ટ ક્ષય,—જયયોગી૦

योगीराज,—

(નાથ કૈસિં ગજકો બંધ છોડાયા.—એ રાહ)

મૈંતો ભવપાશ ઉપાધી નિકાસી,
હરિભજનકા હેકે બિલાસી,—મૈંતો૦ ટેક.
જગતકા મા' બિકરાળ જંજાળસેં,
દિલ દેખ હુવા ઉદાસી;
અબનાં રહુંગા કબૂ છનુભર,
મેતો હેકે કાનનકા નિબાશી,—મૈંતો૦
તદપિ દયા દિલ બૌ'ત આતી,
તેરા ચેરા દેખા જ્હાં ઉદાસી,
મેર દુખ દ્રષ્ટિસેં જોસકતા નહિં,
ઐસાહું ભેખ સન્યાસી,— મૈંતો૦
રે ઓ રાજન્! રૂદન મત કર સુન,
બાત બસાનેકા બાસી;
દુ:ખસેં મુક્ત હોવેગાહિ તુમ,
ઐસી મેરી અંતરસેં હે આસી,—મૈંતો૦
ચલબે બતાદે સદનમેં દુખીકું,
સુખ દેનેકા હુંમે પ્યાસી;
અબીકે અબી તેરા કષ્ટ મિટા દેઉં,
છોડ દે હે સો નિરાસી,— મૈંતો૦

(રાજાના સદન તરફે બંને જાયછે.)

प्रवेश ९ मो.

સ્થળ—રાજ મેહેલ.

(રાણી, મુર્છિત રાધિકા, સિપાઈઓ, શાંત્યજન સમુહ અને રાજા તથા યોગી.)

योगिराज.—(રાધીકા સામુ જોઈને રાજાને)

રાગ કાળીંગડો.

(મુસાફરરે દીલકું દે ગયા દાગ—એ રાહ)

પ્રભુકું ભજરે, ઉસ્મે હે નાંહિ પ્રાન
કૃત બિધિકા કછુ શોચ નાંહિ કરનાં,
તુમ તો હે માહા મતિવાન,— પ્રભુકું ભજરે૦
કૃત બિધીકી કછુ ઔષધી નાંહિ હે,
હોનકા સો હુવા સુજાન,— પ્રભુકું ભજરે૦
અબીકિ અબી ઉસ્કું મિલા દો માટીમેં,
(અર) લે ચલો અગ્નિ સ્મશાન,— પ્રભુકું ભજરે૦
કયા બેઠે હો ગ્રહ બિચ રખકે,
ઘટિત હે નાંહિ બુધુમાન,— પ્રભુકું ભજરે૦

(વૃષભાન આદિ અત્યંત વિલાપ કરેછે. એટલે ફરીથી આવું અવળું જોઈ વિચાર કરીને એકદમ જાણે કાંઈ સાંભરીનાં આવ્યું હોય ત પ્રમાણે બોલી ઉઠેછે.)

રાગ ભેરવ.

(જાગો મોહન પ્યારે—એ રાહ.)

તુમ સુન બે બાતાં મેરી, અબિ મેરે ઉરમ આઈ રહી, તુમ૦ટેક.
એ લડકીકું કિસીકું દેદે, ઘાતાં લેવે ઝેરી;

મૈં બિન કછુ ઉપચાર નહીં હે, હો જાવે હુશિયારી,—તુમ૦
સેનાં કહેનાં હમકું નોચિતહે, કર ચાહે ચિત તેરી;
હમકું ઉચીત ઈલાજ બતાનાં, હોનાં મુશ્કીલ ફેરી,— તુમ૦
મેહેલના બીજા ભાગમાં જાયછે.)

રાજા.—(રાણીને.)

રાગ ઓધવજીના સંદેશાનો.

કો' મારી પ્યારી! કરવું શું? આ સમે,
યોગેશ્વરનો છે અનુમત તો આમળ્ને;
એવો કોણ મળે લેનારો ઘાતનો,
શોધેથી પણ અંહિં કે ગામે ગામજો.—કો'મારી૦

રાણી.—હે મા'રા પ્યારા પતિજી હું શું કહું,
ન મળે એવો આપ કહોછો તેમજ્ને;
નિશ્ચય ભાગ્ય ફુટયાંજ અભાગ્યણિ હું તણાં,
ખોવાયું આ ઘસળું મા'રૂ હેમજો.—હે મારા૦
(રાધીકા સામુ જોઈ અત્યંત વિલાપ કરે છે.)
પુત્રી! મા'રી પ્રાણથકી પ્યારી અરે!
દે સુખ રૂપ મુખમાંથી એકજ બોલજો;
રે! મા'રી મનમાં શું દયા નથિ લાવતી?
સચેત થઈને નેત્રજ તા'રાં ખોલજો.—પુત્રી!૦
રાધા! મા'રૂં રૂદન તું રૂદયે ધારને,
પ્યાર કરી કરથી લુંછ અશ્રુ ધારજો,

જો નહિ મળિશ તો મુજ પ્રાણ તજું હવે,
જાણુ નકી કરૂં નહિ એમાં કદિ વારજો,—પુત્રી!૦
રે! આ તા'રા પુજ્યપિતા પણ જો રડે!
રાજ્યને છાનાં થાન નમેરી આમજો;
અંતઃકર્ણ સકોમળ તા'રૂં સર્વથી,
કેમ કઠોર દિસે કર્યુંશું! આ કામજો.—પુત્રી!૦

(નિશ્વાસ નાખીને)

અરેરે! રાધા આ રહિ નહીં આપણી,
કરૂં પાપણી હું શું આંહિ ઉપચારજો;
રેરે કુટચાં કર્મ કુડાં મા'રાં અરે!
અરેરે! આ છે જીવવું ધિઃકારજો.—પુત્રી!૦

(અત્યંત ગુસ્સાથી છાતી અને માથું કુટેછે. છેવટ મૃત્યુને શરણ થવા સ્વશરીર પડતું મુકવાનું કરેછે. એવામાં સર્વ મનુષ્યો મળી તેને પકડી રાખી તેમ કરવાને અટકાવે છે. અને રુદન કરતા વૃષભાન ઉઠીને તે રાણી પ્રત્યે આવી ધૈર્ય આપી કહેછે)

राजा

રાગ પરજ.

(બેડો બાંધ ખુદતા તારોરે.—એ રાહ.)

અરેરે ન થાઓ અધીરારે, ધરી શાંતિ જો ધર્યું ધીરારે-ટેક,
જુઓ વિચારો જીવવાની નથી, રાણી સુતા ક્ષણવાર,
અર્પણ કરવી ખચિત હવે અરે! જોઇશું તોમુખમુખસાર.—અરેરે૦
કોઇ મળે નહિ ધાત ધિનારો, કરવી હવે શી! વાત.

પણ આપુનર્પિ યોગીને વિનવિયેં, કંઈ કરતાં જોશે ઘાત-અરેરે

राणी.—દૈવે એવી તક આણી ત્યારેં તો, કરવું રહ્યું એ કામ;
કોઈ વાતે જીવતી રે'શે તો ભલા ઠિક છે સુતાનું નામ,
યોગીને પ્રણામ કરીનેરે, કરો સિધ કામ ફરીને.

राजा.—(યોગી પાસે જઈ વંદન કરીને.)

રાગ ભૈરવો અથવા સોરઠાની ઠુમરી.

(શરદ રેન જુક રહિ જનમેં સો મુરલી અધર ધરેરે—એ રાહ)

મા'રાજા ! જય જય જય જય !! મુજ ઊપર મે'ર કરોરે.—ટેક.
છે નહિં અંહિં ઘાતજ લેનારો, બહુ બહુ શોધ કર્યોરે;
માટે કૃપા કરવી આપેં આ અરજી ઉરે ધરોરે.—મા'રાજા૦
સૌનું સાધૂ સાધૂ કરવું, સાધૂ ધર્મ ખરોરે;
વ્યાધી આ આધૂનિક સાધૂ ! સત્વર હવે હરો રે.—મા'રાજા૦
તમને આ અર્પણ કરૂં પુત્રી, હતીજ તેવિ કરોરે;
આપ પ્રતાપે હે યોગીજી ! મા'રૂં કાર્ય સરોરે.— મા'રાજા૦

योगीराज. **લાવણી.**

(કાય ચર ત્રીશુળ બીરાજે—એ રાહ.)

હમહે યોગી નહિ હે ભોગી, સ્ત્રી સંયોગી નહિ હોતા;
હોતા ભોગી સબ હી રોગી, રે'તા હે રોતા રોતા.
લેકીન મેં લાચાર હુવાહું, હુવા સદન તેરે આનાં;
કષ્ટ નષ્ટ કરનાં ચાહિયે ક્યું, કષ્ટ મિટાયા બિન જાનાં

(રે લાલદેવ ફિરૂં જહિં આ—એ રાહ.

હમે તેરી શ્રદ્ધા સુતા તેરી દે,
સંકલ્પ કરકે જલ હાથુમે દે;
પડેગા લેનાં તેરી પુત્રિકી ઘાત,
બનાદિઉ અચ્છી ઈસ્મેં ક્યા બડી બાત!

राजा.—(હાથમાં જળ લેઈને.)

અનુષ્ટુપ્ વૃત્ત.

મા'રી જે પ્રીય પુત્રી છે, વ્યાધિ યુક્ત જ આ સમે;
હું સંકલ્પ કરી આપું, લ્યો યોગી! રાધિકા તમે.

(જળ યોગીના હાથમાં આપેછે. એટલે યોગી પોતાની જોળીમાંથી બુટી કાહાડીને રાધિકા ઉપર ફેંકેછે, કે—તુર્ત રાધિકા આળસ મરડી ઉભી થાયછે. તેથી વૃષભાન આદિ સર્વે લોકો "આનંદ" આનંદ પામી સર્વે મળી પ્રભુ પ્રાર્થના કરેછે.)

ઠુમરી.

(ભલે "ભલે" પધાર્યાજી આજ —એ રાહ.)

ભલી કીધી પ્રભુએ આવી મે'ર,
જય જય બોલો સહુ જનો,— ભલી૦—ટેક
રાજ સુતા રૂડી રાધિકાને,
દૈવ રૂઠ્યો હતો કરી વેર.— જય જય૦
ઉગરવાની આશજ નો'તી,
થાત સહુનું જીવતર બધું ઝેર,— જય જય૦

વાંણુ આયાસેં યોગી મેટાડ્યા,
રાધાજીને ઉગારો ભલીપેર,— જય જય૦
આજ દિવાળી આપણેં તો,
વર્ષ્યા મેઘ મોતીના ઘેરઘેર,— જય જય૦

(સર્વ જનો પોતપોતાને સ્થાનકે જાયછે. યોગીરાજ પણ જ્યાથી આવ્યા હતા તે વનમાં જઇ ઢોરો લેઇને ગોકુળમાં જવા માટે જાયછે.)

प्रवेश १० मो.

સ્થળ.-ગોકુળમાં નંદરાયનું ઘર. (નંદ, યશોદા કૃષ્ણ વિગેરે.)

यशोदा.—

(કૃષ્ણજી ગાયોચારી આવ્યા એટલે તેમને ખોળામાં લેઇ ખાતિર આપી બચ્ચા કરીને સ્નેહ સહિત કેહેછે.)

(જોગીડાપણું શેરૂજી તમારૂં મેં જાણ્યુંરે એ રાહ)

કેમછે! કુમાર! મા'રા કુશળછો! પ્યારારે,
મુખદેખું ત્યારે સુખ તેથી ન થાઓ ન્યારારે.—કેમછે! ટેક
ક્યાંહાં ચારી ગાયો એને ક્યાંહાં નીર પાયાંરે,
વદોને વાલા મા'રા લાલ લાડવાયારે.— કેમછે!
બાઈ ભુધર તમે ભોળાને બહુ બબારે,
સંસાર રિતિની ન જાણો કાંઇ કળારે.— કેમછે!
જુવોને જુવાન થયા ના'ના ન લગારરે,

જોશે સારી બેશ હવે નકિ નવલ નારરે.— કેમછે
કહો તો કુંવર! કન્યા લાવિયેં કરીરે,
પ્રીય પરણો હવે ચાલશે નહિ જરીરે.— કેમછે?

कृष्ण.

(કમ'નવા મેશ કરશે સરક ગયોરે)

માતાજી! આજીજીથી વદું વાત ખરીરે.
જુઠું નહિ બોલુંજરી, શુણો ધીરજ ખુબધરી;
માતાજી! આજીજીથી વદું વાત ખરીરે.— ટેક.
હું વનમાં ધું વસનારૂંરે, માજી છોરૂ તમારૂંરે;
સદય હું ઢોરાં ચારૂં,
સંસાર હશે શું? સારૂં.
જાવાની એશું? વારૂ! હું વિચારૂં કરીરે.— માતાજી!૦
હોયે કન્યા કો'? કેવીરે, નયને નિરખી નહિ એવીરે;
પણ પીછાનુંછું નારે,
વનમાં આવે બહુ વાર,
કા'ડીએ નેશબા'ર, માર મારી કરીરે.— માતાજી૦
વાછરડાંનો એ કાળરે, તેથી કરિયે સંભાળરે;
રાખ્યા છે બહુ રખવાળ,
ગાફલ છે નહિ ગોવાળ,
આવે ન કરવા આળ, મા! ન બીશો જરીરે.—માતાજી!

यशोदा.—

(મારારે સ્વામી મારાથી છોટા—એ રાહ.)

વા'વારે વા'વા! કાન કુંવર વા'વા!
ખુશીહું થૈછું શબ્દો શુણી આવા;
બાપૂ બનશો સમજૂ હવે ખુબ છેલ,
ચાલો સહૂ કરિયે બાજુ વેલવેલ.

(સરવ જાયછે.)

પ્રવેશ ૧૧ મો.

સ્થળ.—બરસાના પુરીમાં વૃષભાનનો મેહેલ.

वृषभानराजा.—

(યોગીનુ સ્વરુપ લેઈ કૃષ્ણ આવેલો એવા—ઘણા દિવસ વિત્યા પછી ખબર મળવાથી પશ્ચાતાપ કરેછે)

રાગ ગજલ.

(એ દિલ છિનલીયા યારોને પરબસકી કહોમે. અથવા—મે લાખકે દોલાખકી પરવા નહીં રખતી—એ રાહે પણ ગવાયછે)

અરેરે મેં આ શું કર્યું અઘટિત ભોં' અરે!
ભુલાવ્યો દુષ્ટ દૈવે મને આવી આખરે.—અરેરે૦ ટેક.
હે પ્રભૂ! હવે ઠર્યો હું ઘાતકી ખરો,
પ્યારી મા'રી પુત્રિ તણો ઘાત મેં કર્યો.— અરેરે૦
કપટ કરી આવ્યો યોગી રૂપ લઇ અને,
છૈયો નંદજીનો ચારે ઢોરાંઓ વને.— અરેરે૦

શું કરૂં લાચાર! કે કર્યા વિચાર નહિ,
આજ જાણિતો થયો દિ બૌ' ગયા વહી.— અરેરે૦
જાણ્યું હોતજો અગાઉથીજ આ જરી,
મગદુરશી એ દુષ્ટની શકે કપટ કરી.— અરેરે૦
ભલો હું ભોળો ભોળવાયો ભેખ ભાળિને,
હું તે શું જાણું એ હશે ન જોયો ન્યાળિને.— અરેરે૦
સદાય દીકરીને દુઃખમાં ડુબાવિમે,
દેવાય કેમ દૈવરબપુત્રિ તેમને.— અરેરે૦
જાણુંછું જરૂર છે એ કપટિ જન્મનો,
મળ્યો જમઇ ગોવાળ ભણ્યો વાંક કર્મનો.— અરેરે૦
થનાર તે થયું વધ્યો મુખેથિ વાણી ને, (હરી)
લજ્જાવું નહિં જનેતા તણી કૂખ જાણિને,— અરેરે૦
લખો યશોદા નંદને સુલગ્ન પત્રિકા,
પરણાવવાં પ્રસિદ્ધ હવે કૃષ્ણ રાધિકા,— અરેરે૦

(લગ્ન પત્રિકા લખી મોકલેછે)

પ્રવેશ ૧૨ મો.

સ્થળ—ગોકુળમાં નંદરાયનું ઘર.

(કૃષ્ણના વિવાહની કંકોત્રી આવવાથી આનંદ પામી, યશોદા વિગેરે સર્વે ગોપિકાઓ મંગળ ગાયેછે.)

રાગ ધોળ.

(સાચી સમજણ વહુને ખોટીરે લાગે—એ રાહ.

આવ્યાં લખાઈ લગ્ન લાલનાં લાવો,
કુંકુમ અક્ષતેં વધાવો, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.
ભગવંત વીના નો'તો કોઈ વગીલો,
ભલો ભાગ્યોદય ખીલ્યો, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.
દક્ષણા આપો દ્રીજદીને અતીશેં,
આવ્યો અવસર રૂડો ઇશે, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.
કનકની ગારો ઘેરે ઘેર કરાવો,
વિચિત્ર ચિત્રો ચીતરાવો, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.
મો'ટા ચોટામાં મોતી ચોક કરાવો,
શેરિયોમાં સાથિયા પૂરાવો, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.
ઉત્તમ તોરણો સહુ ટોડલે બંધાવો,
મણિ મો'ટા માંડવે મઢાવો, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.
વિવિધ વાજીત્રો રૂડાં આજ વજડાવો,
મિત્રો કુટુંબિયો તેડાવો, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.

સજો શણગારો સર્વે શુદ્ધ સુવર્ણે,
કાન કુંવર વર પરણે, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.
ધન્ય ઘડી ને ધન્ય ભાગ્ય અમારાં,
સર્વેશ્વરે કાર્યો સાર્યો, ઉમંગ અંગે આજ અમારે.

(સર્વ અત્યાનંદથી વિવાહ કરવા જાયછે અને વિવાહ કરી આવ્યા પછી સ્ત્રિયો ગાયછે.)

ગીત.

(સામજારે શામળિયો સધાવ્યારે.—એ રહ.)

થઈ મન કામના ભલી ભાતેરે, રહો દંપતી સૂખી સદા તે.—
થઈ૦ ટેક.

અહો! ઉત્સવ અવર શો આવોરે? પરણીઆવ્યા વહૂ મારો માવોરે;
ગીતો ગાઇયેં સ્ત્રિયો! આવો આવો!!—થઈ.
કીધું કામ કૃપાળુયેં કેવુંરે, રાધાજીને ત્યાં જઇ જોવા જેવું રે;
એનું ડા'પણ અદ્ભુત એવું,—થઈ.
જૂઓ રૂડી રાધીકારાણીરે, છે એ શીશું છતાં ઘણી શાણીરે;
કેવી મધુરી વદેછે વાણી,—થઈ.
જુવો દુંદુભિ દેવો બજાવેરે, પુષ્પ વૃષ્ટિથી ઇશ વધાવેરે;
બોલો જય જય શ્રી હરી હાવે,—થઈ.

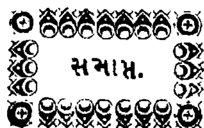
(આખ્યાન પુર્ણ થયુ એટલે સર્વે નાટક પાત્રો મળી ઇશ્વરની સ્તુતિ કરેછે.)

લાવણી.

(ઓ કુદરતના કરનાર ખલકના સ્વામી)

ઓ ઇશ્વર! વિશ્વાધીશ કૃષ્ણ સુખકારી,
ગરૂડધ્વજ હે ગોવિંદ! ગહન ગતિ તા'રી.— ટેક.

સચરાચરે વ્યાપક વાસુદેવ દૈત્યારી,
અંતર્યામી બહુનામી ન ખામી મુરારી.—એ ઇશ્વર !
ક્ષણમાંહી કરે તૃણ મેરુ, મેરુ તરણાંનો,
પણ કરે વળી ક્ષણમાંહિ સિંધુ ઝરણાંનો.—એ ઇશ્વર !
બહુરૂપિ ધરે બહુરૂપ ભુ નભ પાતાળે,
ભક્તોનાં કાર્યો કરેજ સંકટ કાળે.—એ ઇશ્વર !
કો'આ ઓપેરા માંહ ક્રિડા કરિ કેવી !
થઈ આવિ ઉપેંદ્રની અંહીંજ ઇચ્છા એવી.—એ ઇશ્વર !
જય જય જય જગ કરતાર નિયંતા ત્રાતા,
જય ભવ ભયના હરનાર પિતા તું માતા.—એ ઇશ્વર !
રચિ ભવાનીશંકર દ્વિવેદિયેં કૃતિ તારી,
મળિ મંડળિ ગાઇએ નિત્ય ગિરીવર ધારી.—એ ઇશ્વર !
અપરાધ ક્ષમા કર અગાધ ગુણમય જ્ઞાની,
ભક્તી આપી ઉદ્ધાર અમો અજ્ઞાની.—એ ઇશ્વર !

आश्रय पत्र.

ગ્રાહકોનાં નામ.	નકલ.
ભાવનગર.	
ભાવનગર જ્ઞાન વર્ધક સભા	૧૧
રા. રા. પ્રતાપરાય ગોવિંદરામ	૧૨
લુવાણા જ્ઞાતિ શુભેચ્છક મંડળી	૧૦
રા. રા. વેણીલાલ સવાઈલાલ	૬
રા. રા. હરીલાલ સવાઈલાલ	૬
પ. સ્ને. સાકરલાલ સવાઈલાલ	૬
રા. માર્કંડરાવ નંદશંકર	૬
રા. મનુભાઈ નંદશંકર	૫
રા. વેણીશંકર લક્ષ્મીશંકર	૫
રા. મણીધરરામ મહાદેવરામ	૫
રા. કપીલરામ કેશવરામ	૫
માનશંકર ગૌરીશંકર દેસાઈ	૫
રા. હરિશંકર નારાયણ	૫
રા. પ્રતાપરાય સંતોષરામ	૫
રા. જગજીવન રતનજી	૫

ગ્રાહકોનાં નામ.	નકલ.
રા સાકરલાલ મનસુખરામ	૫
રા. બકોરદાસ કકલ	૫
ભાવનગર નીતિભાનૂદય સભા	૪
પ. સ્ને. ઇચ્છાશંકર જટાશંકર	૩
પ. સ્ને. માનશંકર પીતાંબરદાસ	૩
રા. પ્રતાપરાય વિજયશંકર	૩
રા. કલ્યાણરાય શંકરપ્રસાદ	૩
રા. વિશ્વનાથ જયશંકર	૩
રા. ઓધવજી ગોપાળજી	૩
રા. નરોત્તમ હંસરાજ	૩
રા. બાબાજી વિશ્વનાથ	૩
રા. સાકરલાલ ગીરજાશંકર	૨
રા. કૃપાશંકર હમીરચંદ	૨
રા. માનશંકર ગૌરીશંકર વોરા	૨
રા. ભૂપતિરાય લક્ષ્મીશંકર	૨
રા. નવનિધિરાય વિજયશંકર	૨

રા. રણછોડલાલ ગુલાબરાય	૨
રા. ઈચ્છાશંકર કાલીદાસ	૨
રા. ચંપકલાલ મણીલાલ	૨
રા. હરગોવિંદદાસ ભગવાનદાસ	૨
રા. હરિલાલ છગનલાલ	૨
રા. આનંદરાય મગનલાલ	૨
રા. વીરચંદ રાઘવજી	૨
રા. મોતીચંદ ઝવેરચંદ	૨
રા. દોલતરાય નૃસિંહદાસ	૨
રા. યશવંતરાવ ગણપતરાવ	૨
રા. જમનાદાસ કલ્યાણજી	૨
મી. એદલજી શાપુરજી	૨
રા. હરગોવિંદ બેચરદાસ	૨
રા. લક્ષ્મીરામ મંગળજી	૨
રા. છગનલાલ ગણપતરામ	૧
રા. નંદલાલ દ્વારકાદાસ	૧
રા. બલવંતરાવ દાજીભાઈ.	”
રા. અનંતરાય ઝવેરીલાલ	”
રા. ભગવાન રઘુભાઈ	”
રા. મણિલાલ મોહનલાલ	”
રા. સવાઈલાલ સંતોષરામ	”

રા. લક્ષ્મીશંકર જયશંકર	૧
રા. ઈચ્છાશંકર પ્રભાશંકર	”
રા. માનશંકર જટાશંકર	”
રા. સાકરલાલ રતીલાલ	”
રા. ઉમીયાશંકર ગૌરીશંકર	”
રા. મણિલાલ હરિલાલ	”
રા. સવાઈલાલ છોટમલાલ	”
રા. દોલતરાય લક્ષ્મીશંકર	”
રા. શંભુપ્રસાદ હરિપ્રસાદ	”
રા. રતીલાલ દ્વારકાદાસ	”
રા. દુલેરાય હરિપ્રસાદ	”
રા. મણિશંકર ઉદયશંકર દેસાઈ.	”
રા. સવાઈલાલ વનમાળીદાસ	”
રા. ભાણુશંકર આદિતરામ	”
રા. ગીરજાશંકર જુડાભાઈ	”
રા. શંભુપ્રસાદ ગીરજાશંકર	”
રા. ધનંજ્યભદ્ર હરિભદ્ર	”
રા. વ્રિજવલભ મગનલાલ	”
રા. રા. અમથારામ બેચર	”
રા. રેવાશંકર ગૌરીશંકર	”
રા. બ્રિજલાલ ઝવેરીલાલ	”

રા. ગીરજાશંકર સુંદરજી ૧
રા. બાપુજી જ્યરામ ,,
રા. અંબાશંકર વેલજી ,,
રા. ઉમેદરામ કુરણાશંકર ,,
રા. નહાનાલાલ ઓધડ ,,
રા. ભગવાન જેઠાભાઇ ,,
રા. વનમાળી, કેશવજી ,,
રા. વિશ્વનાથ કાશીરામ ,,
રા. વિશ્વનાથ પ્રાગજી ,,
રા. દયાશંકર વજેરામ ,,
રા. ત્રિભુવન લક્ષ્મીરામ ,,
રા. જદુરામ લક્ષ્મીરામ ,,
રા. કેશવજી ગીગા ,,
રા. આશારામ, જેઠા ,,
રા પ્રતાપરાય જ્યશંકર ,,
રા. રણછોડ જેઠા ,,
રા. ગોપાળજી ત્રિભોવન ,,
રા. મૂળજી તાપીદાસ ,,
રા. શામજી હરખજી ,,
રા. માધવજી ત્રિકમજી ,,
રા. છોટમલાલ કાળીદાસ ,,

રા. માધવજી વિઠ્ઠલદાસ ૧
રા. કુરણાશંકર ગગલ ,,
રા. ગૌરીશંકર રામજી ,,
રા. નારણજી જુઠા ,,
રા. ગોવિંદજી ભાણજી ,,
રા. ગીરજાશંકર કરશનજી ,,
રા. છગનલાલ ,,
રા. ગોવિંદજી મૂળજી ,,
રા. લક્ષ્મીશંકર ભીમજી ,,
રા. અંબાશંકર ડાહ્યાભાઇ ,,
રા. અલીભાઈ બાબુલ ,,
રા. ગીરધર કુબેર ,,
રા. છોટમલાલ રાજારામ ,,
રા. વીઠલદાસ ઇશ્વર ,,
રા. હરગોવિંદ પ્રભુદાસ ,,
રા. તારાચંદ નરશી ,,
રા. ત્રીકમજી પુરત ,,
રા. પરમાણંદ ચતુરભુજ ,,
રા. દામોદર ભાણજી ,,
રા. ભાઇશંકર જગજીવન ,,
રા. નારણજી આત્મારામ ,,

રા. ભાઇશંકર ત્રિભોવનદાસ	૧
રા. ગંગાદાસ લલુભાઇ	,,
રા. છગન દામજી	,,
રા. ભીમચંદ ધરમચંદ	,,
રા. હરિચંદ હાઉ	,,
રા. તલકચંદ ભીમચંદ	,,
રા. ગીરધરલાલ જુગલ	,,
રા. માવજી પ્રેમજી	,,
રા. ઓધડ હાજાભાઈ	,,
રા. વનમાળી જેઠાભાઇ	,,
રા. જદુરામ કુરણાશંકર	,,
રા. વિશ્વનાથ રણછોડ	,,
રા. મગનલાલ જયચંદ	,,
રા. નારણજી પ્રેમજી	,,
રા. સિદ્દનાથ ત્રિભુવન	,,
રા. નારણજી જીવરાજ	,,
રા. નારણજીની કુ૦	,,
રા. ગંભીર ગુલાબચંદ	,,
રા. રંગીલ હરજીવન	,,
રા. વનમાળી ઓધવજી	,,
રા. રણછોડ જેઠાભાઈ	,,

રા. હરિલાલ તુલજારામ	૧
રા. છોટાલાલ ગીલા	,,
રા. દેવજી રામજી	,,
રા. ગીરધરલાલ નાથાભાઇ	,,
રા. મગનલાલ બોધા	,,
રા. ત્રિભોવન જીવન.	,,
રા. વ્રજલાલ કાળીદાસ	,,
રા. વિઠલ હરજીવનદાસ.	,,
રા. માણેકલાલ દુરગાશંકર	,,
રા. રામપ્રસાદ ગોવિંદરામ	,,
રા. વિશ્વનાથ દુર્લભરામ	,,
રા. ઝવેર ચતુરભુજ	,,
રા. ગાંડાલાલ ઝુંઝા	,,
રા. પાનાચંદ નથુભાઈ	,,
રા. નરોત્તમ મૂળજી	,,
રા. છોટમલાલ ભવાનીશંકર	,,
રા ત્રિભોવનદાસ પીતાંબર	,,
રા. કરશનજી હરિશંકર	,,
રા. દામોદર ભાઈશંકર	,,
રા. અલાણા અહમદ	,,
રા. શામરાઓ ગોપાળરાઓ	,,

રા. મણિલાલ ઓધવજી ૧
રા. જેઠાલાલ ગુલાબચંદ ,,
રા. મોતીલાલ, અમૃતલાલ ,,
રા. રાધાકૃષ્ણ રામકૃષ્ણ ,,
રા. નરોત્તમ જમનાદાસ ,,
રા. બાપાલાલ પુરૂષોત્તમદાસ ,,
રા. મોહનદાસ બેચરદાસ ,,
રા. રણછોડ મંછારામ ,,
રા. લલુભાઈ બાપુભાઈ ,,
રા. વ્રજલાલ કીશોરદાસ ,,
રા. રૈધનાથ ગોવિંદરામ ,,
રા. ત્રિભુવન, અમૃતલાલ ,,
રા. મોતીલાલ કાળીદાસ ,,
રા. લાલચંદ ગોવરધનદાસ ,,
રા. તુલસીદાસ બોધા ,,
રા. પુરૂષોત્તમ નરશી ,,
રા. લક્ષ્મીરામ ગલા ,,

(વબા.)

રા. રા. બજીભાઈ, મણિશંકર ૨૦
મે. શેઠ ફરેદુનજી કુંવરજી. બી, એ, એલ, સી. ઈ. ૧૦

રા. લીલાધરદાસ હરખચંદ ૫
રા. લાલજી કલ્યાણજી દાકતર ૫
ત્રવાડી આણંદજી જાગેશ્વર ૫
રા. લલુ વૈજનાથ ૫
ત્રવાડી. હરિશંકર, કેશવજી ૪
રા. ત્રિકમરાય ઉદયશંકર ૩
રા. વૃજદાસ રણછોડદાસ ,,
રા. ભાણજી ગોકુલદાસ એં૦ વ૦ ર૦ કુ૦ મા,,
રા. હરજીવનદાસ માધવજી તા૦ મા૦ ,,
રા, વેણીશંકર મણિશંકર ૨
રા. માનશંકર છબીલદાસ ,,
રા. કાળીદાસ મોતીચંદ ,,
રા. ચતુર્ભુજ ગૌરીશંકર પો૦ મા૦ ,,
રા. હરખજી માવજી ,,
રા. કલ્યાણજી મૂલજી ,,
રા. મગનલાલ જટાશંકર ,,
રા. ગીરજાશંકર વાલજી ,,
બ. ભવાનીશંકર, ગોપાળજી ,,
શુ. પરસોત્તમ ગૌરીશંકર ,,
રા. શીવપ્રસાદ દુર્લભજી ૧
રા. મૂળજી દેવશંકર ,,

રા. સાકરલાલ રાજારામ ૧
રા. ભૂપતરાય માધવરાય ,,
મ્યુનિસીપાલ લાઇબ્રેરી ,,
રા. સદાશંકર ગોપાળજી ,,
મેહેતા ગોપાળજી મૂળજી ,,
બ. ભગવાનજી શંકર ,,
બ. માહાશંકર રણછોડ ,,
ભ. હરિશંકર જીવા ,,
શુ. પરશોત્તમ વાલજી ,,
ત્ર. રેવાશંકર ગૌરીશંકર ,,
મે. હરજીવન મોનજી ,,
બ. વીઠલ વાલજી ,,
મે. કલ્યાણજી નરશીદાસ ,,
શે. ગુલાબચંદ સુરચંદ ,,
શે. જગજીવન કુંવરજી ,,
શા. ભીખા હકમચંદ ,,
રા. હરખચંદ મયાચંદ ,,
ઠ. વીરજી રણછોડ ,,
બ. વેજનાથ કાળીદાસ ,,
સો. મેઘજી લવા ,,
સો. નરશીદાસ જીવણ ,,

સો. કાનજી પ્રેમજી ૧
રા. રૂપસંગજી સરતાનજી ,,
શે. લખમીચંદ, કાળા (મેલાણા) ,,

(અમદાવાદ.)

મે. જટાશંકર ગવરીશંકર અમદાવાદ સમાચારના એડિટર ૧૦
રા. શીવલાલ જેઠાલાલ ૫
રા. માણેકલાલ નરભેરામ ,,
રા. શીવશંકર એચરભાઈ ,,
રા. અચરતલાલ, મણિરામ ભચેચ તરફથી ભેટ દાખલ ૪
નકલ ૨, શ્રી બાળજ્ઞાન વર્ધક સભાને
નકલ ૧, શ્રી વડનગરાભ્યંતર નાગર શુભેચ્છક સભાને–
રા. અમુલખરાય અંબારામ ૨
રા. ગોવિંદલાલ ગગલભાઈ ૨
રા. દાજીભાઈ ગીરધરદાસ ૨
રા. શીવશંકર મયાશંકર ૧
રા. જયશંકર હરનારાયણ ,,
રા. ચુનીલાલ રેવચંદ ,,
રા. ચંદુલાલ સુંદરલાલ ,,

રા. હરીવલભ કીકાશા ,,
રા. કેશવલાલ સદાશીવરાય ,,
રા. હરિવલભ પરભૂલાલ ,,
રા. પરમાનંદ માધવદાસ ,,
રા. મોહનલાલ નાગરદાસ દાણી ,,
રા. માણેકલાલ મગનલાલ ,,
રા. મોતીલાલ ,,
રા. ગોવિંદલાલ બાપુલાલ ,,
રા. ભાઈદાસ ભીખારીદાસ ,,
રા. હરીલાલ દોલતરાય ,,
રા. ભીખાભાઈ હરીભાઈ ,,
રા. ઘેલાશંકર નરોતમ ,,
રા. મહાદેવ ગંગાશંકર ,,
રા. દશરથ ભોગીલાલ ,,
રા. દામોદરદાસ નવલરામ ,,
રા. કેશવલાલ ડાહ્યાભાઈ ,,
રા. ઠાકોરદાસ હરગોવિંદદાસ ,,
રા. બાબા, બાપુજી ,,
રા. ગોવીંદલાલ અમરતલાલ ,,
રા. હરીલાલ મૂળજી ,,
મે. સ્કુ. સ્કો૦ નારાયણજી તુળસીદાસ ,,

મે. ચુનીલાલ રામદાસ ૧
,, રેવજી જાદવજી ,,
,, મણીશંકર ગોકળજી ,,
રા. મણીશંકર દામોદર ,,
ટ્રે. કા. સી. સ્કો. ઉમર ગભડભાઈ ,,
,, ,, છોટાલાલ લાલચંદશાહ ,,
,, ,, નેમીદાસ લક્ષ્મીચંદ ,,
,, ,, ઉસમાન બચલ ,,
,, ,, મયાશંકર રામજી ,,
,, ,, ડાહ્યાભાઇ પરભુરામ ,,
,, ,, કાનજી ગોવિંદજી ,,
,, ,, હરિભાઇ સુરભાઇ ,,
,, સે. ઈ. સ્કો. હરજીવન સુંદરજી ,,
,, ,, વૃજલાલ ધનાભાઇ ,,
,, ,, મોતીભાઇ ભગવાનદાસ ,,
,, ,, શામળભાઈ જીવાભાઇ ,,
,, ,, નગીનદાસ, શામળદાસ ,,
,, ,, રણછોડદાસ ,,
,, ,, કરમચંદ, હીરાચંદ ,,
,, ,, મુળજી લાલજી ,,
,, ,, અમૃતલાલ રૂગ્નનાથ ,,

,, ,, શીવલાલ, જાદવજી	૧
,, ,, જીવાભાઇ બેહેચરદાસ	,,
,, ,, રણછોડ હરજીવન	,,
,, ,, કાળીદાસ પ્રભાશંકર	,,
,, ,, કાળીદાસ, ભગવાનદાસ	,,
,, ,, ડાહ્યાભાઈ ઉમેદરામ	,,
,, ડૉ. ઈ. મોતીભાઈ પુંજીભાઇ	,,
,, ,, દેવચંદ, કરમશી	,,
,, ,, દેવજી કુંવરજી	,,
,, ,, લલુભાઇ ઉમેદરામ	,,
,, ઉમીયાશંકર ડાહ્યાભાઇ	,,
,, ,, હરિશંકર કાનજી	,,
,, ,, લાલજી ભાણજી	,,
,, ,, કુબેરદાસ રેવાશંકર	,,
,, ,, ધનેશ્વર નીલારામ	,,
,, ,, રામજી, સુંદરજી	,,
,, ,, લક્ષ્મીશંકર માધવજી મેતા	,,
રા. જોષી ભાઈશંકર રઘનાથ	,,
સ્કો. બાબારાઓ, દામોદરભાઇ	,,
રા. રામચંદ્ર મગનલાલ	,,
રા. જેઠાભાઇ અમરતલાલ	,,

રા. હીમતલાલ, રવીચંદ	૧
(સિહોર.)	
રાઓળશ્રી હરિસિંહજી રૂપસિંહજી	૨૫
રાઓળશ્રી જેઠીભાઈ દેવીસિંહજી	૫
રા. છોટમલાલ ખોડીદાસ	૨
રા. સંતોકરામ હજારીલાલ	૧
રા. શામજી ભાઇચંદભાઇ	,,
રા. મગનલાલ રામજી	,,
રા. રેવાશંકર તુલજારામ	,,
શે. ભમનજી દાજીભાઈ	,,
રા. નારણજી હેમજી પો. મા.	,,
રા. છોટમલાલ કુરણાશંકર	,,
રા. નથુ હરખજી	,,
રા. જાદવજી માવજી. ના. મા.	,,
રા. સુંદરજી હરિશંકર	,,
રા. યુસેફ છગનલાલ	,,
પા. ભગવાન કેશવજી	,,
દો. કરશનજી, ભાઈચંદભાઇ	,,
પા. દામજી મકનદાસ	,,
રા. ત્રીભોવનદાસ હરખજી	,,
રા. પ્રભાશંકર પ્રાગજી	,,

મે. મગનલાલ રવજી	૧
દ. જુડા ગીગા	,,
રા. ઈશ્વરલાલ ધારશી	,,
રા. ત્રીભોવન ચતુરભુજ	,,
રા. નથુરામ રણછોડજી	,,
ભ. મૂળશંકર ઘેલા	,,
રા. રામેશ્વર મોતી	,,
મે. જુઠા જાદવજી	,,
મે. પ્રેમજી ખુશાલ	,,
મે. માણેકચંદ કીકા	,,
રા. ત્રીકમજી ચતુરભુજ	,,
જ. સાલેભાઈ રહેમાન	,,
જ. બાવા આજમખાન	,,
જ. આજમ પીરભાઈ	,,
જ. સીદી આલમ	,,
(ગોઘા.)	
રા. દેસાઈ વામનરાય શીવપ્રસાદ	૧૦
મે. રેવાશંકર દયાળજી	૫
રા. જીવણલાલ પ્રાણજીવણદાસ	૪
રા. પ્રાણશંકર દયાશંકર	૧
રા. નૃસિંહપ્રસાદ ધરણીધરદાસ	,,

રા. નરશીદાસ પરમાણંદાસ	૧
રા. કરશનલાલ કમલેશ્વર	,,
રા. મણિલાલ સન્મુખરામ	,,
બ્ર. સંતોકરામ માધવજી	,,
રા. નરોત્તમદાસ દ્વારકાદાસ	,,
રા. આત્મારામ નથુરામ	,,
મે. છગનલાલ રામજી	,,
રા. છગનલાલ દયાશંકર	,,
શા. હરજીવન જગજીવનદાસ	,,
રા. રામકૃષ્ણ મકનજી	,,
શે. નરોત્તમ ત્રીકમજી	,,
રા. ત્રીપુરાશંકર ભાણશંકર	,,
ભ. જયાનંદ ગીરજાશંકર	,,
ત્ર. ત્રીભોવનદાસ. જીવા	,,
રા. માધવજી ગોરધનદાસ	,,
સો. નરોત્તમ દલીચંદ	,,
સો. કલ્યાણજી ગોવિંદજી	,,
પા. લલુ ગુલાબચંદ	,,
મે. ખેચરલાલ હરગોવિંદ	,,
ત્ર. નરોત્તમ મોજીલાલ	,,
શા. ભાણા ઉકા	,,

શે. બાલકૃષ્ણ હરગોવિંદદાસ	૧
શે. કરશનલાલ કુંવરજી	,,
પા. ખુબચંદ મોતીચંદ	,,
શા. મોતીચંદ ગોવિંદજી	,,
બા. પરસોત્તમ પરભુદાસ	,,
વો. સુલતાનઅલી ઇબ્રાહીમ	,,
રા. જ્યંતીલાલ સંતોકરામ	,,
મે. ઇબ્રાહીમ રેમતલા	,,
મે. સીદીક મામદજી	,,
રા. હીરાચંદ ગીગા	,,
સો. ખોડા કલા	,,
વો. રજબઅલી મહમદઅલી	,,
પા. માવા જુઠ	,,
શે. માણેકચંદ ભીખા	,,
આ. ગુરગાશંકર ગવરીશંકર	,,
દ. લલુ જુઠા	,,
શા. ચાંપસી હીરાચંદ	,,
પા. છગન ભવાન (પડવા)	,,
(મહુવા.)	
રા. રા. ભાઇચંદભાઈ શામજીભાઈ	૪૦
રા. શંકરપ્રસાદ ભજી	૫

રા. માનજી સાલિભાઇ	૨
રા. પ્રભાશંકર નરોત્તમ	૧
રા. નાનજી મહમદ	,,
પા. મથુરદાસ માવજી	,,
શે. તારાચંદ અમીચંદ	,,
પા. ઓધવજી ડાહ્યા	,,
બ. સુંદરજી જીવા	,,
મે. છગનલાલ ભાણશંકર	,,
દો. ગીરધર કુરજી	,,
રા. ગવરીશંકર લક્ષ્મીરામ	,,
રા. માણેકલાલ હરીભાઇ	,,
(રત્નાગીરી.)	
રા. રા. સુંદરરાવ ભાસ્કરરાવ	૩૦
રા. ગણપતરાવ રાવજી	૮
રા. બાબાજી ધોંડોપંત	૫
રા. બળવંતરાવ કૃષ્ણરાવ	૪
રા. મોરેશ્વર વિઠોબા	૩
(મુંબાઇ.)	
રા. જાની કાશીરામ રામજી	
રા. કુરેણાશંકર ગૌરીશંકર	,,
રા. માવજી ભાણજી	૨

પં. મોહનલાલ દાજીભાઇ	૧
પં. ડાહ્યાભાઈ દાજીભાઇ	,,
રા. ગૌરીજાશંકર કાશીરામ	,,
ભ. પ્રેમશંકર રૂપશંકર	,,
રા. જમનાદાસ રણછોડદાસ	,,
રા. ગુલાબરાય મોહનભાઇ	,,
ભ. કાનજી ગોવિંદજી	,,
રા. ત્રીભોવન ગગલ	,,
બા. મગનલાલ હરજીવનદાસ	,,
રા. અમૃતલાલ કાળીદાસ	,,
પં. દેવશંકર દામોદર	,,
દ. મનસુખરામ શિવશંકર	,,
ભ. માણેકલાલ શિવલાલ	,,
રા. ધનજીભાઈ હરગોવિંદદાસ	,,
શે. દોરાબજી દાદાભાઇ	,,
શે. ફરામજી દાદાભાઇ	,,
શે. હોરમસજી રૂસ્તમજી	,,
વૈદ્ય. મણિશંકર હરિશંકર	,,
ઠ. દયાળ લવજી	,,
(ધંધુકા.)	
રા. વ્રિજવલભદાસ મુળચંદ	૪

રા. મગનલાલ ભગવાનલાલ	૧
રા. હરિપ્રસાદ અમુલકરાય	,,
રા. શંકરદાસ લક્ષ્મીચંદ	,,
રા. હરિલાલ કેશવલાલ	,,
રા. ભુપતરાય તેજસિંગ	,,
રા. મણિલાલ કેશવલાલ	,,
રા. રણછોડદાસ દેવચંદ	,,
રા. કુબેર હરગોવિંદ	,,
રા. નારણશંકર કાનજી	,,
રા. નગીનદાસ દ્વારકાદાસ	,,
રા. ત્રિભોવનદાસ રણછોડદાસ	,,
રા. જટાશંકર રણછોડદાસ	,,
શા. જસરાજ નાગર (ચંદરવાળા)	,,
(લીંબડીયા.)	
રા. ભાણા, વસ્તા સંઘવી	૨
રા. ગવરીશંકર પ્રભુરામ	,,
રા. ઓધવજી વજેરામ	,,
રા. હરજીવન મોતીચંદ	૧
રા. ભવાન કડવા	,,
રા. ત્રિભોવન વશરામ	,,
રા. પોપટ જાદવજી	,,

રા. કુંવરજી લખમણ	૧
રા. જટાશંકર રામજી	,,
રા. આત્મારામ કલ્યાણજી	,,
ભટ્ટ. માધવજી ભાઇશંકર	,,
ખો. રતનશી નાનજી	,,
ખો. દામા માધવજી	,,
પં. શિવશંકર તુળજારામ	,,
(હડમતિયા.)	
રા. બાપુરાવ બાબાજી	૨
રા. ફુલશંકર પ્રાણશંકર	,,
રા. આનંદરાય કુબેરાય	,,
રા. ભગવંતરાય માધવરાય	,,
મે. ગીરજાશંકર કુરણાશંકર	૧
રા. પરમાણંદ ત્રીકમજી	,,
રા. મગન નરોત્તમ	,,
રા. શવજી જગજીવન	,,
રા. ગીરધર ધનજી	,,
(તલાજા)	
રા. ગીરજાશંકર અંબાશંકર	૧
રા. માધવજી રામજી	,,
પં. ગીરજાશંકર અંબાશંકર	,,

પં. ગોપાળજી કકલ	૧
રા. રઘનાથ હીરજી	,,
વ. દેવજી હીરાચંદ	,,
વ. નથુરામ લક્ષ્મીરામ	,,
રા. જગજીવન જેકૃષ્ણ	,,
રા. હરગોવિંદ રામજી	,,
વા. ગીરવાણશંગ, વકાભાઇ	,,
રા. ત્રિભોવન લલુ	,,
રા. નરોત્તમ ગોરધન	,,
રા. ગીરજાશંકર હરજીવન	,,
(વીજપડી.)	
રા. લક્ષ્મીશંકર, અંબાશંકર	૧૦
મે. ભીખાભાઇ શંકરજી	૧
રા. મુળજી સુંદરજી	,,
ખો. લાલજી પીરભાઇ	,,
(પાલીતાણા.)	
રા. દેવચંદ નથુભાઇ	૨
રા. ચમનલાલ દલપતરામ	૧
ભ. અંબાશંકર જેરામ	,,
ભ. કુંવરજી હરિરામ	,,
ત્ર. લક્ષ્મીરામ ભગવાનજી	,,

રા. કેશવજી ગીગા ૧
રા. કાશીરામ શિવશંકર ,,
રા. વલભદાસ કાળીદાસ ,,
રા. દ્વારકાદાસ ત્રીકમદાસ ,,
રા. ત્રિભોવન નાગજી ,,
રા. બેચર જેઠા ,,

(કુંડલા.)

રા. દયાશંકર અંબારામ ૫
પા. જમનાદાસ ગીરધર ૨
મે. નાગજી પ્રાગજી ૧
રા. વલભદાસ નાનજી ,,
રા. ડાહ્યાલાલ જેશંકર ,,

(ભુંભલી)

શં. પરમાણુંદદાસ, લલુભાઇ ૩
ભુ. દુર્લભજી આણુંદજી ૧
શં. છગન વણારશી ,,
રા. ભીમજી મૂલજી ,,
મે. વનમાળી પ્રેમજી ,,
રા. ગવરીશંકર મૂલજી ,,
મે. હંસરાજ ભગવાન ,,
જોષી. ગવરીશંકર જગન્નાથ ૧

(દેરેડ.)

રા. દવે મયાશંકર હરિશંકર ૫
રા. વૃજરાયજી ગુલાબરાયજી ૨
મે. ખુબભાઇ મલિકભાઇ ૧

(હણોલ.)

રા. જાની. હરજીવન રામજી ૨
મે. રાજારામ કેશવજી ૧
રા. જગજીવન રતનશી ,,
મે. જુઠાશંકર જ્યાનંદ ,,
મે. દુર્લભજી ગોવિંદજી ,,
મે. હરિશંકર વશરામ ,,

(ધાંધળી.)

ભ. જેશંકર માધવજી ૧
ભ. કુરણાશંકર રેવાશંકર ,,
રા. વસંતરાય કાશીદાસ ,,
મે. પરભુદાસ રામજી ,,
પં. કેશવ રણછોડ ,,
સો. હરિ દામા ,,
પં. વાલજી ગીગા ,,

(ઉમરાળા.)

વકીલ ઓધવજી પુરષોત્તમ ૫

(ત્રાપજ.)

રા. પ્રતાપરાય કાશીદાસ ૧

મે. રેવાશંકર કાશીરામ ,,

ભ. જીભાઇ મૂળજી ,,

ભ. વીઠલ કાનજી ,,

(ખડસલીયા.).

મે. ઓસમાન હાસમ ૨

(ગણોદ.)

મે. હીરજી મોનજી ૨

(દીહોર.)

દ. મયારામ પ્રેમજી ૧

દ. ભાઈશંકર વેલજી ,,

(ખોપાલા.)

મે. કુંવરજી ગગજી ૧

(ગાંગડ.)

સી. ચાંદભાઈ લાલભાઇ ૧

સૂચના.

જે સજ્જનોને આ પુસ્તક જોઇતું હોય તેમણે નીચે બતાવેલ ઠેકાણેથી રોકડી કીમત મગાવી લેવું. ટપાલ ખર્ચના ખરચો આનો દરેક પ્રત મોકલવો.

ગોધા—મારી પાસેથી.

ભાવનગર—ભાવનગર નીતિઆનુદય સભાના મંત્રી પાસેથી.

,, હિતોપદેશક રત્નના 'તંત્રી' પાસેથી.

,, જાની દુર્લભરામ રામજી પાસેથી. ડે. બાદિવાણી-ની શેરીમાં.

અમદાવાદ—અમદાવાદ સમાચારના એડિટર જટાશંકર ગૌરીશંકર પાસેથી.

,, મુળશંકર નરોતમ દવે પાસેથી, મીશન હાઇસ્કુલમાં.

મુંબઈ—જાની કાશીરામ રામજી પાસેથી. કોટ નં૦ ૨ જાની સ્કુલમાં.

,, નગીનદાસ લાલદાસ મેતા પાસેથી. જુની માજનવાડીમાં.

વળા—રા. છગન હરીચંદ પાસેથી. વળા લાઇબ્રેરીમાં.

ગોધા.
તા. ૧૫-૫-૯૨. } **ભવાનીશંકર વી૦ નરોતમ દ્વિવેદિ.**